

МЕТОДИКА САМОПРОЕКТУВАННЯ ФАХОВОГО РОЗВИТКУ МАГІСТРАНТІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО НАВЧАННЯ

УДК: 378.147+371.13+372.878

Новська О. Р.

У статті розкривається сутність методики самопроектування фахового розвитку студентів магістратури педагогічних університетів у процесі музичного навчання. Визначено підходи, на яких будується методика, її мета та завдання, етапи, за якими відбувається самопроектування фахового розвитку майбутніх викладачів музичного мистецтва. Описано методи самопроектування, які можуть використовуватися для організації фахової підготовки в магістратурі.

Ключові слова: самопроектування, фаховий розвиток, методика самопроектування фахового розвитку, проект, коуч-сесія, портфоліо, мультимедійні технології.

МЕТОДИКА САМОПРОЕКТИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ МАГИСТРАНТОВ В ПРОЦЕССЕ МУЗЫКАЛЬНО- ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБУЧЕНИЯ

Новская Е. Р.

В статье раскрывается суть методики самопроектирования профессионального развития студентов магистратуры педагогических университетов в процессе музыкального обучения. Определены подходы, на которых строится методика, её цель и задания, этапы, по которым происходит самопроектирование профессионального развития будущих преподавателей музыки. Описаны методы самопроектирования, которые могут использоваться для организации профессиональной подготовки в магистратуре.

Ключевые слова: самопроектирование, профессиональное развитие, методика самопроектирования профессионального развития, проект, коуч-сессия, портфоліо, мультимедийные технологии.

METHODS OF SELF DESIGNING OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF GRADUATE STUDENTS DURING THE MUSIC AND PEDAGOGICAL EDUCATION

Novska O. R.

The article touches upon the essence of the self-projection professional development methods for graduate students of pedagogical university during the music education. The author gave a definition of scientific approaches, goal, objectives, stages in which the self designing professional development of future music teachers takes place. In addition, the article describes techniques of self designing professional development, that can be used for the professional training in the magistracy.

Key words: self designing, professional development, methods of self designing of professional development, project, coaching session, portfolio, multimedia technology.

Постановка проблеми. Перетворення соціальної, економічної та політичної сфер життя сучасної України сприяють ставленню нових завдань перед вищою освітою, що призводить до оновлення її змісту, ідей і концепцій, впровадження новітніх освітніх технологій. Якість вирішення завдань, поставлених перед вищою школою, певним чином залежить від засобу організації освітнього процесу у магістратурі, який, згідно з нормативними документами, передбачає здобуття поглиблених теоретичних і практичних знань, необхідних для ефективного виконання майбутньої професійної діяльності.

Підготовка фахівця у магістратурі має забезпечити йому можливість у повній мірі реалізувати власний особистісний і професійний потенціал. У зв'язку з цим, перед ВНЗ постає питання впровадження таких педагогічних технологій, які спрямовані на якісний, ефективний, спланований та покроковий процес соціалізації студента, відповідно обраної ним індивідуальної освітньо-професійної траєкторії. Це здатна забезпечити діяльність самопроєктування, адже вона будується на само-процесах, особистісно-орієнтованому підході і реалізується за рахунок креативних та інноваційних методів.

В науковій літературі самопроєктування розглядається як вид психолого-педагогічного проєктування, націлений на корекцію стану особистості. В соціальних і психолого-педагогічних дослідженнях вчені визначають самопроєктування як процес самобудування і самоздійснення людини, як діяльність, націлену на безперервний саморозвиток (О.Асмолов, В.Безрукова, Л.Гітельман, Дж.Дьюї, В.Клейман, О.Остапчук, В.Сластьонін та ін.). Беручи за основу теоретичні засади самопроєктування і спектр вивчених питань фахової підготовки педагогів-музикантів, зокрема в магістратурі (О.Єременко, О.Олексюк, Г.Падалка, П.Рудницька, В.Орлова та ін.), ми вважаємо, що самопроєктування фахового розвитку доцільно розглядати як особистісно вмотивовану індивідуальну діяльність студента магістратури, яка базується на упорядкованому комплексі методів і технологій, та забезпечує, на основі сформованого образу ідеального фахівця, безперервне особистісне й професійне зростання студента відповідно до побудованого ним проєкту власного саморозвитку.

Активна позиція та усвідомлення власної відповідальності за процеси самобудування, що формуються в процесі самопроєктування фахового розвитку, дають студентам змогу приймати активну участь у керуванні процесом свого навчання і фахового розвитку, в результаті чого виникає налаштованість на саморозвиток, а знання, отримані під поштовхом власної ініціативи, полягають в основу його загального і професійного світогляду.

Попри наявність певних переваг самопроєктування фахового розвитку, як діяльності, що надає майбутньому викладачу змогу планувати і регулювати увесь комплекс дій протягом його фахової підготовки, доводиться констатувати недостатню розробленість методик і програм самопроєктування фахового розвитку, зокрема у процесі музичного навчання майбутніх викладачів музичного мистецтва (з обраного фаху) у магістратурі педагогічних університетів.

Відповідно до цього, **мета** статті полягає у розкритті змісту методики самопроектування фахового розвитку майбутніх викладачів музичного мистецтва у процесі навчання у магістратурі педагогічних університетів.

Основний матеріал. Розробляючи методику самопроектування фахового розвитку студентів магістратури мистецьких факультетів (інститутів мистецтв), ми припустили, що їх фахова підготовка, яка передбачає всебічний розвиток студента в контексті обраного фаху, у разі впровадження експериментальної системи методів сприятиме активізації здібностей і формуванню умінь, які є структурними компонентами самопроектування фахового розвитку. Передбачалося, що запропонована методика стимулюватиме позитивну мотивацію студентів до власного саморозвитку, а також сприятиме процесу інтеграції і професіоналізації усіх напрямів фахової підготовки.

Метою означеної методики самопроектування фахового розвитку ми визначили: виявлення, на основі узагальнення досвіду з питань феномену самопроектування, універсального алгоритму самопроектування студентами власного фахового розвитку, використання якого сприятиме активізації процесу саморозвитку, формуванню всіх структурних компонентів самопроектування фахового розвитку, підвищенню ефективності фахової підготовки, гармонійному і спланованому переходу до активної суб'єктної позиції успішного фахівця.

Відповідно до мети програми, ми визначили такі завдання: сприяти закріпленню позитивної мотиваційної установки студентів до фахової діяльності; активізувати усвідомлення студентами знань з питань, актуальних і необхідних для ефективного самопроектування фахового розвитку; запропонувати студентам перелік інструментарію для формування адекватної самооцінки, а також для аналізу власної діяльності щодо обраного фаху; забезпечити будування кожним студентом індивідуальної траєкторії фахового розвитку та визначення шляхів її реалізації; стимулювати творчу ініціативу студента протягом навчання.

Ми визначили, що найбільш впливовими на ефективність самопроектування фахового розвитку є такі підходи: *акмеологічний* (забезпечує спрямованість навчальної діяльності студента магістратури на повне розкриття ним сил, інтеграцію отриманих знань і особистісних якостей з метою досягнення найвищого рівня професійної самореалізації); *аксіологічний* (дає змогу розглядати образ і діяльність викладача мистецьких дисциплін як систему цінностей і ідеалів, що стимулює рух до досконалості); *консолідаційний* (сутність якого полягає у згуртованості зусиль всіх складових системи фахової підготовки, тобто поєднанні музично-виконавської, психолого-педагогічної та науково-дослідницької форм діяльності з метою їх взаємозбагачення й підвищення студентом власної творчої ефективності); *особистісно-орієнтований* (покликаний гармонізувати інтеграцію студента в майбутню фахову діяльність через забезпечення саморозвитку студента на основі його індивідуальних особливостей). На основі кожного з цих підходів ми обирали методи і технології, які було використано в методиці самопроектування фахового розвитку.

Послідовність протікання процесів самопроектування фахового розвитку дозволила нам визначити етапи методики: *концептуальний, моделювальний, імідажесвий і моніторинговий*. Означені етапи розглядаються як система послідовних дій, кожна з яких націлена на вирішення певних завдань та складається з певних кроків у напрямку досягнення мети самопроектування.

Перший етап методики самопроектування фахового розвитку – концептуальний – націлений на осмислення особистісної потреби у фаховому розвитку (виконавські, методичні, комунікативні, інтерпретаційні компетенції), усвідомлення своєї відповідальності за нього, в результаті чого відбувається активізація мотиваційної сфери. На цьому етапі необхідно, по-перше, уточнення базових знань по проєктній діяльності, Я-концепції, знайомство студента з концепцією самопроектування і його технологією, і, по-друге, діагностика та оцінка суб'єктом самопроектування власних компетенцій, здібностей і особистісних професійно значущих якостей.

Важливо зазначити, що у підготовці кожного проєкту відповідно етапам самопроектування використовувався метод групової роботи – коуч-сесія зі студентами в рамках групового заняття з дисципліни «Теорія і методика фортепіанного виконавства». Коучинг – це сучасний ефективний підхід до здійснення освітнього навчального менеджменту, метою якого є розкриття і розвиток особистості через делегування відповідальності; досягнення високого рівня відповідальності та її усвідомлення у всіх учасників коучингу [2]. Коуч-сесія (або коучингова сесія) визначається як періодична і структурована бесіда або форма спілкування коуча з реципієнтом (у нашому випадку це група студентів). Основною метою означеної коуч-сесії є розвиток усвідомленості студента, яка допомагає йому зробити найкращий вибір в кожній конкретній ситуації, а усвідомлений вибір стимулює дієву активність та відповідальність студента за розробку власних планів і їх результативність. В процесі коуч-сесії, яка проводиться раз на тиждень по 30 хвилин, студенти мають змогу отримати допомогу у формулюванні цілей, розробці плану дій, усвідомленні найбільш актуальних питань. Також вони отримують інформацію або посилання на неї, рекомендації та методичні матеріали. Основними завданнями коуч-сесії є: визначення задач і пріоритетів, аналіз наявної ситуації (ресурсів і обмежень), пошук рішень, розглядання варіантів, супроводження і підтримка протягом всієї роботи.

Наприкінці кожного етапу було заплановано підготовку і презентацію студентами проєкту відповідної тематики, низка яких в якості результату має, з одного боку, розвиток здібностей і формування певних умінь студента, а з іншого боку – забезпечить створення кожним студентом проєкту власного фахового розвитку. Проєкт, який виконується на першому етапі, має назву «Екстра-фахівець».

Другий етап методики – моделювальний. Його метою є, по-перше, розробка траєкторій фахового саморозвитку: студент визначає напрями власної фахової підготовки, які потребують особливої уваги, радиться з викладачами з приводу індивідуальних програм та їх корекції, обирає методичне забезпечення. На основі отриманої на першому етапі інформації відбувається вибір технік і методів самопроектування професійного розвитку, їх адаптація до особливостей і життєвих обставин студента. По-друге, розробляється детальний план-проєкт професійного розвитку. Назва проєкту, який презентують студенти наприкінці етапу – «Дорожня карта», від однойменного методу, який надає наочне уявлення покрокового сценарію розвитку певного об'єкту – компанії, галузі, індустрії, плану досягнення політичних, соціальних та інших цілей. Метод, який у англійській літературі має назву «roadmapping», є одним з ефективних методів

комплексного прогнозування і стратегічного планування, і активно використовується в соціальній, економічній та політичній галузях. Проект «Дорожня карта» презентується студентами наочно у супроводі художнього коментаря. Його метою є не тільки стратегічне планування виконавцями власного фахового розвитку, а ще й актуалізація здібності до самопрезентації, що стає підготовкою до переходу на наступний етап.

Третій етап – іміджевий. На цьому етапі студент вкочається у пошук власного професійного образу, побудованого на усвідомленні своїх здібностей і потенціалів, сформованих компетенцій, перспектив й кон'юнктури ринку праці. Студент обирає шлях подальшого фахового розвитку і власної професійної реалізації з кола можливих видів діяльності за обраним фахом. Зокрема, у галузі музично-інструментальної діяльності це може бути викладання гри на фортепіано для різних вікових категорій у різних навчальних закладах, різні напрями концертмейстерської (акомпаніаторської) діяльності, керівництво музично-інструментальними ансамблями, творчими колективами у позашкільних закладах, виконавсько-просвітницька діяльність, управлінська діяльність в галузі мистецтва або інші можливі варіанти та їх поєднання. В контексті обраного образу визначаються недоліки в побудованій на попередньому етапі моделі і вносяться необхідні корективи у власну навчально-фахову діяльність. Результатом етапу стає презентація імідж-проекту під назвою «Образ успіху».

Останній етап – моніторинговий – є завершуючим етапом і водночас – передумовою першого етапу наступного циклу самопроектування фахового розвитку на новому рівні. Названий етап розглядається як етап спостереження та оцінки продуктивності процесу самопроектування, аналізу результативних дій в контексті заданої мети. Аналізуючи власний отриманий досвід, результати самоспостереження і зворотного зв'язку від навчального середовища, студенти мають змогу оцінити, які результати отримані на даний момент і спрогнозувати подальші кроки. Результатом цього етапу та, водночас результатом виконання всієї програми самопроектування фахового розвитку стає презентація та обговорення індивідуального проекту кожного студенту – портфоліо «Фахівець-online», у якому відображено наочно всі результати (відеозаписи сценічних виступів, відгуки студентів молодших курсів про заняття з асистентської практики, файли презентацій проектів, таблиці результатів самодіагностики, індивідуальні плани тощо) і перспективні напрацювання студента у різних мультимедійних форматах. Також в рамках портфоліо студентами створюються і публікуються результативні і мотиваційні карти, які покликані підкріплювати позитивну мотиваційну установку. Портфоліо публікується на спеціально створеній сторінці соціальної мережі, формат якої дозволяє легко маніпулювати власним контентом, стежити за контентом інших авторів проектів, брати участь у обговореннях у форматі вільного доступу.

Відмітимо, що на останньому етапі, як і на попередніх, великого значення набуває використання студентами засобів мультимедійних технологій. На думку науковців, використання технічних досягнень відкриває великі перспективи мистецької освіти і створює передумови для її модернізації [1].

Для наочності і більш глибокого розуміння сутності методики самопроектування фахового розвитку магістрів протягом музично-педагогічного навчання нами була розроблена комплексна методична модель, представлена у

таблиці 1. Модель відображує, яким чином і якими діями коуч може допомогти студентам досягнути результату; який перелік основних методів використовується в процесі самопроекткування фахового розвитку на кожному етапі; а також, у якому вигляді презентується кожний проект відповідно до етапу.

Таблиця 1.
Модель методики самопроекткування фахового розвитку

Етап	Назва	Дії коуча	Основні методи	Презентація
Концептуальний	Екстра-фахівець	Уточнення завдань; Емоційно-ціннісне підкріплення; Надання інформаційного ресурсу; Перелік можливих діагностичних методик.	Матриця досягнень; Мотиваційний диспут; Методи самодіагностики.	Присвячена ідеальному фахівцю, викладачу або виконавцю, його творчому шляху, надбанням, досягненням, якостям
Моделювальний	Дорожна карта	Установка на розробку Я-концепції; Підкріплення ініціативи; Технічна допомога; Відповіді на поставлені питання; Надання зворотного зв'язку.	Метод ситуативного моделювання; Roadmapping; Метод педагогічного форсайту	Присвячена демонстрації плану проекту власного фахового розвитку у вигляді карти із художнім коментарем
Іміджевий	Образ успіху	Обговорення процесу підготовки проекту; Мотиваційно-стимулююча діяльність; Відповіді на поставлені питання; Організація суб'єктних відносин.	Метод виконавського змагання; Метод наративу; Метод синектичної самопрезентації	Присвячена демонстрації власних фахових якостей, переваг, надбаних досягнень у художньо-творчій формі.
Моніторинговий	Фахівець-online	Спільна підсумкова діяльність; Обговорення прогнозів і проблемних питань; Обговорення нових можливих цілей і траєкторій.	Метод мультимедійних презентацій, Метод результативних і мотивуючих карт	Присвячена аналізу результатів самопроекткування, з метою закріплення установки досягнення успіху, результативності.

Висновки. Розроблена нами методика самопроекткування фахового розвитку студентів магістратури у процесі музично-педагогічного навчання носить комплексний характер і розрахована на підвищення ефективності фахової підготовки, розвиток фахових компетенцій, надання студентам універсального алгоритму планування власного саморозвитку. Методика є інтегрованою і допускає варіативність обраних методів і технологій, за умовами відповідності принципам фахової підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва і перебігу етапів самопроекткування фахового розвитку.

Література

1. Барицька О.А. Методика формування фахової компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : за спец. 13.00.02 / О.А. Барицька. — К., 2014. — 20 с.
2. Головнюова І.В. Актуальні напрями застосування нового підходу в менеджменті в освітній сфері / І.В. Головнюова. // Педагогіка і психологія. — К. : 2002. — №3. — С. 53-58.
3. Ковалева Т.М. Матеріали курсу «Основа тьюторського супроводження в общем образовании» : лекції 1-4 / Т.М. Ковалева. — М. : Педагогический университет «Первое сентября», 2010. — 56 с.
4. Олексюк О.М. Музично-педагогічний процес у вищій школі / О.М.Олексюк, М.М.Ткач. — К. : Знання України, 2009. — 124 с.

METHODS OF SELF DESIGNING OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF GRADUATE STUDENTS DURING THE MUSIC AND PEDAGOGICAL EDUCATION

Novska O.R.

Abstract. This article is devoted to the problem of self designing in context of the magistracy training of future music teachers. Self designing is defined as the difficult integrated personal creative activities of the student directed on self-development and professional self-realization. It is noted, that relevance of self designing is explained by the modern demands set by society to young specialists that define need of modernization of higher education system.

The article considers the methods of self designing of professional development of graduate students during their music and pedagogical education. Primary goal of methods of self designing is to define of a universal self designing algorithm, which helps students to activate the process of self-realization and self development, and improving of their professional training. As the tasks of the methods self designing the author offers: to increase a positive professional learning motivation, to offer information, needed for self designing of professional development, to offer a techniques for self designing of professional development, to give a help in the designing of trajectories of professional development.

The author gave a definition of scientific approaches, in which the self designing based. There are acmeology, axiology, consolidation and personality-oriented scientific approaches.

Also the author describes four stages of the methods self designing of professional development: conception, modeling, imaging and monitoring. All stages have their actions and methods. As a result of each stage, students prepare a project, which they must to present.

Such a way, the article describes the methods of self designing in magistracy education, which is a comprehensive and versatile system of development future teachers of music art.